

LIETUVOS KAIMO SODYBŲ ŽELDINIMO TRADICIJŲ TYRIMO METODOLOGINIAI PAGRINDAI

Romualdas Misius

*Kauno kolegijos Technologijų ir kraštovarkos fakulteto Želdinių ir agrotechnologijų katedra
Pramonės prospektas 22, 50387 Kaunas, el. paštas: romas.misius@gmail.com*

Recenzentas: doc. dr. Laimutis Januškevičius, Kauno kolegija

Anotacija

Dabartinis Lietuvos kaimiškasis kraštovaizdis suformuotas vykdant kolūkinę žemėnaudą ir visuotinę žemių melioraciją. Žemės ūkio gamybos industrializavimas, visos kaimo apgyvendinimo sistemos pertvarkymas, naujų kolūkinių gyvenviečių statyba, melioracija ir vienkieminės sistemos naikinimas labai sumažino kaimiškojo kraštovaizdžio istorinio perimamumo sąlygas, paspartino kraštovarkinių tradicijų, vietinio bei nacionalinio savitumo nykimą, labai sumažino perimtinų vienkieminių sodybų ir apsauginių želdynų erdvinės sistemos smulkesnių komponentų, palaikančių kaimiškojo kraštovaizdžio savitumo tęstinumą, ekologinės pusiausvyros stabilumą bei istoriškai susiklosčiusio agrarinio kraštovaizdžio raidos perspektyvą. Todėl šalies kaimiškojo kraštovaizdžio nacionalinio ir etnoregioninio savitumo atstatymas labai svarbus pirmiausia krašto kultūrai, jo identitetui Europoje išsaugoti, tarptautiniam Lietuvos įvaizdžiui ir patrauklumui didinti. Nuo seno kaimiškajam kraštovaizdžiui didelę vizualinę įtaką darė valstiečių sodybos ne tik savo etnoarchitektūriniais pastatais, bet ir savitu apželdinimu. Jos buvo ir toliau išlieka kaimiškojo kraštovaizdžio nacionalinį bei etnoregioninį savitumą formuojančiu ir atspindinčiu elementu.

Straipsnyje analizuojami Lietuvos kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodologiniai pagrindai: mokslinio tyrimo metodikos rengimo gairės, bendrosios nuostatos ir struktūra, aptariami kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo proceso organizavimo būdai, tyrimo metodai ir struktūriniai aspektai, sodybų želdyno vertinimo kriterijai ir požymiai, surinktų duomenų apdorojimo ir analizavimo bei gautų rezultatų patikimumo nustatymo niuansai.

Raktiniai žodžiai: kaimiškasis kraštovaizdis, valstiečio sodyba, želdinimo tradicijos, tyrimo metodai ir metodika.

Įvadas

XX a. dešimtojo dešimtmečio pradžioje Europos šalyse susirūpinta ekonominės plėtros žalingu poveikiu kraštovaizdžiams, nes jų pokyčiams įtaką daro ne vien ekonominiai, bet ir su globalizacijos poveikiu susiję socialiniai bei vietos bendruomenių gyvenamosios aplinkos raidos procesai. Siekiant kontroliuoti kraštovaizdžių kaitos procesus Europoje, buvo priimti tarptautiniai teisės aktai, skelbiantys subalansuotos plėtros strategiją (RDAP, 1996), skatinančią kaimiškųjų kraštovaizdžių savasties atkūrimą, įtvirtinimą, apsaugą ir tvarkymą visose Europos Sąjungos šalyse (EKK, 2000), jų regionuose bei kaimo gyvenamosiose vietovėse. Teisės aktuose numatyta saugoti šalies kaimiškojo kraštovaizdžio savitumą kaip prioritetinę veiklos kryptį, nurodytos ilgalaikės veiklos priemonės vietos tradicijų atgaivinimui, puoselėjimui ir tęstinumui užtikrinti. Tačiau Žemės reformos, Teritorijų planavimo ir Statybos įstatymuose kaimiškojo kraštovaizdžio etnokultūrinio savitumo kontrolė nėra įteisinta, nėra sukurtos ir Lietuvos kaimiškojo kraštovaizdžio savitumo atstatymo koncepcijos, nes nėra ištirtos Lietuvos valstiečių sodybų želdinimo tradicijos, nors medžiais, krūmais ir sodo augalais apželdintos sodybos etnokultūrinių regionų kraštovaizdžiams daro didelę vizualinę įtaką, todėl būtina ištirti kaimo sodybų želdinimo etnokultūrinės tradicijas ir jas taikyti atkuriant Lietuvos kaimo etnoregioninius savitumus.

Straipsnyje analizuojamos mokslinio tyrimo metodikos rengimo gairės, bendrosios nuostatos ir struktūra, aptariami kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo proceso organizavimo būdai, tyrimo metodai ir struktūriniai aspektai, sodybų želdymo vertinimo kriterijai ir požymiai, surinktų duomenų apdorojimo ir analizavimo bei gautų rezultatų patikimumo nustatymo būdai.

Tyrimo tikslas – išanalizavus mokslinio tyrimo programų sudarymo technologines ir metodologines gaires, nustatyti Lietuvos kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodikos pagrindus.

Tyrimo objektas – mokslinio tyrimo programų sudarymo metodika ir tyrimų metodai.

Metodika (metodai)

Lietuvos kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodikos kūrimas ir tobulinimas užtruko apie aštuonerius metus. Prasidėjo nuo etnografinių gėlių darželių želdinimo tradicijų tyrimo kaimo sodybose. Vėliau pereita prie kaimo sodybų želdinimo tyrimų. Sukūrus sodybų želdinimo tyrimo metodiką, buvo atliktas žvalgomasis tyrimas vietose. Išryškėjusiems trūkumams pašalinti, kruopščiai analizuota teminė mokslinė literatūra, etnografinių muziejų fonduose sukaupta medžiaga. Literatūros ir archyvinės medžiagos analizė parodė, jog yra įvairios fragmentinės medžiagos apie valstiečių sodybų želdinimą, tačiau išsamių tyrimų ir apibendrinimų apie sodybų želdinimo tradicijas, jų raidą ir meninius - kompozicinius aspektus, išsaugojimo ir pritaikymo galimybes Lietuvos kaime nėra. Taikyti mokslinės literatūros ir archyvinės medžiagos analizės, etnografinių tyrimų, žvalgomąjo tyrimo, tyrimų vietose, sisteminės analizės ir sintezės teoriniai metodai.

Rezultatai

Atlikus valstiečių sodybų želdinimo etnografinių tyrimų literatūrinę analizę (Misius, 2007) bei apžvelgus valstiečių dvasinės kultūros, ūkinės veiklos, gamtos ir gyvenamosios aplinkos tarpusavio sąsajas (Misius, 2008), nustatyta, kad valstiečių sodybų želdinimo tradicijoms įtaką darė 1) valstiečių pagoniškoji dvasinė kultūra: liaudies kosmologija, mitologija, papročiai, tradicijos, apeigos ir krikščioniškoji religija; 2) gamtinės aplinkos elementai: reljefas, vandens telkiniai, augalija ir vietovės klimatinės sąlygos; 3) žmogaus socialinė, etnokultūrinė, ūkinė veikla ir kraštovarkinės tradicijos bei 4) sodybų dydis, pastatų kiekis, jų tarpusavio išdėstymas (Misius, 2012). Matome, kad valstiečių sodybų želdinimo tradicijos formavosi žmogaus veiklos ir jį supančios gamtos tarpusavio santykių sąveikos, t. y. medžio kultūros pagrindu. Vėliau, blėstant valstiečių pagoniškajai kultūrai ir stiprėjant krikščionybei, susiformavusios sodybų želdinimo tradicijos ir toliau išliko gyvybingos, buvo propaguojamos ir perduodamos vienos kartos kitai, kurioms ištirti sukurta *kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodika*. Kuriant šią metodiką, buvo laikomasi mokslinio tyrimo programų sudarymo bendrųjų metodologinių principų, apimančių teorinį tyrimo pagrindimą, procedūrų aprašymą, duomenų rinkimą, statistinės ir teorinės analizės atlikimą.

Tyrimo metodikos rengimo gairės ir struktūra. Sodybų želdinimo tradicijų formavimasis susijęs ne tik su krašto ekonomine, politine ir socialine, bet ir istorine bei etnokultūrine raida, todėl sodybų želdinimo tradicijų tyrimas yra etnoretrospektyvinio pobūdžio, nes tiriama tai, kas vyko ir formavosi praeityje, kaip keitėsi ir kas darė įtaką sodybų ir jos elementų bei želdinimo kaitai skirtinguose etnografiniuose regionuose skirtingais kaimiškojo kraštovaizdžio kaitos istoriniais periodais. Etnografiniams tyrimams, apimantiems tiesioginius ir intensyvius kuriuos nors valstietiškosios kultūros ypatumus ar jų derinius, būdingi trys pagrindiniai bruožai: 1) tyrimais siekiama nustatyti, kaip žmogaus elgesį ir veiklą nulemia vertybės, įsitikinimai, papročiai, draudimai ir kiti tipiški valstietiškosios kultūros aspektai; 2) etnografiniuose tyrimuose dažniausiai laikomasi tiriamų asmenų požiūrio į savo kultūrą; 3) tiriamos natūralios etninės kultūros apraiškos nesikišant į stebimas situacijas (Kardelis, 2007). Mokslininkų manymu, etnografinio tyrimo bruožai

yra jo stiprybė, nes jokia kita tyrimo tradicija neprilygsta etnografijos galimybėms tirti sudėtingus valstietiškosios kultūros fenomenus (Gall, Borg, Gall, 1996; Harris, 1998).

Mokslo metodologinėje literatūroje (Cohen, Manion, 1989; Gall, Borg, Gall, 1996; Kardelis, 2007) teigiamai vertinamas tyrimas, pagrįstas istorinių duomenų analize. Šio tyrimo esmė – tyrimo metu gilintis į tai, kas mums rūpi, kaip rūpima problema kito per tam tikrą laiko tarpą, o istorinės patirties analizės būdu gauti duomenys naudingi tuo, kad gautos išvados gali būti pritaikytos dabarčiai (Gall, Borg, Gall, 1996). Istoriniai tyrimai vertinami dėl to, kad: 1) leidžia išvelgti problemų sprendimo būdus, o be atliktų literatūrinės apžvalgos tyrimų nebūtų įmanomas mokslo žinių progresas; 2) sudaro sąlygas prognozuoti dabarties ir net ateities kitimo tendencijas rūpimu klausimu; 3) praeities studijavimas primena tradicijas, kurioms pritarė ir suformavo bendruomenė, kurių pagalba religinės bendruomenės bei etninės grupės stengėsi išsaugoti kolektyvinę praeitį. Istorinis tyrimas ypatingas tuo, kad tiriami įvykiai ar veiksmai jau yra įvykę praeityje, todėl tyrėjo uždavinys, naudojantis visais prieinamais šaltiniais, bešališkai įvertinti buvusius įvykius ar veiksmus bei suformuluoti argumentuotas išvadas, pagrįstas istoriniais faktais.

Taigi sodybų želdinimo tradicijas galima nustatyti taikant kokybiniais tyrimams priskiriamus istorinius – etnografinius tyrimo metodus. Siekiant tyrimo rezultatų patikimumo, šiam tikslui įgyvendinti buvo sudaryta sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodika, susidedanti iš šių pagrindinių dalių: 1) bendrosios nuostatos, 2) tyrimo organizavimo būdo pasirinkimas, 3) sodybos želdyno vertinimo kriterijų ir požymių nustatymas, 4) tyrimo metodų parinkimas ir struktūros nustatymas, 5) tyrimo metu surinktų duomenų apdorojimas ir jų kokybinė analizė, 6) gautų rezultatų patikimumo nustatymas. Be to, siekiant įsitikinti sudarytos metodikos tinkamumu, patikimumu ir tyrimo duomenų objektyvumu, rekomenduojama atlikti žvalgomąjį tyrimą vietose.

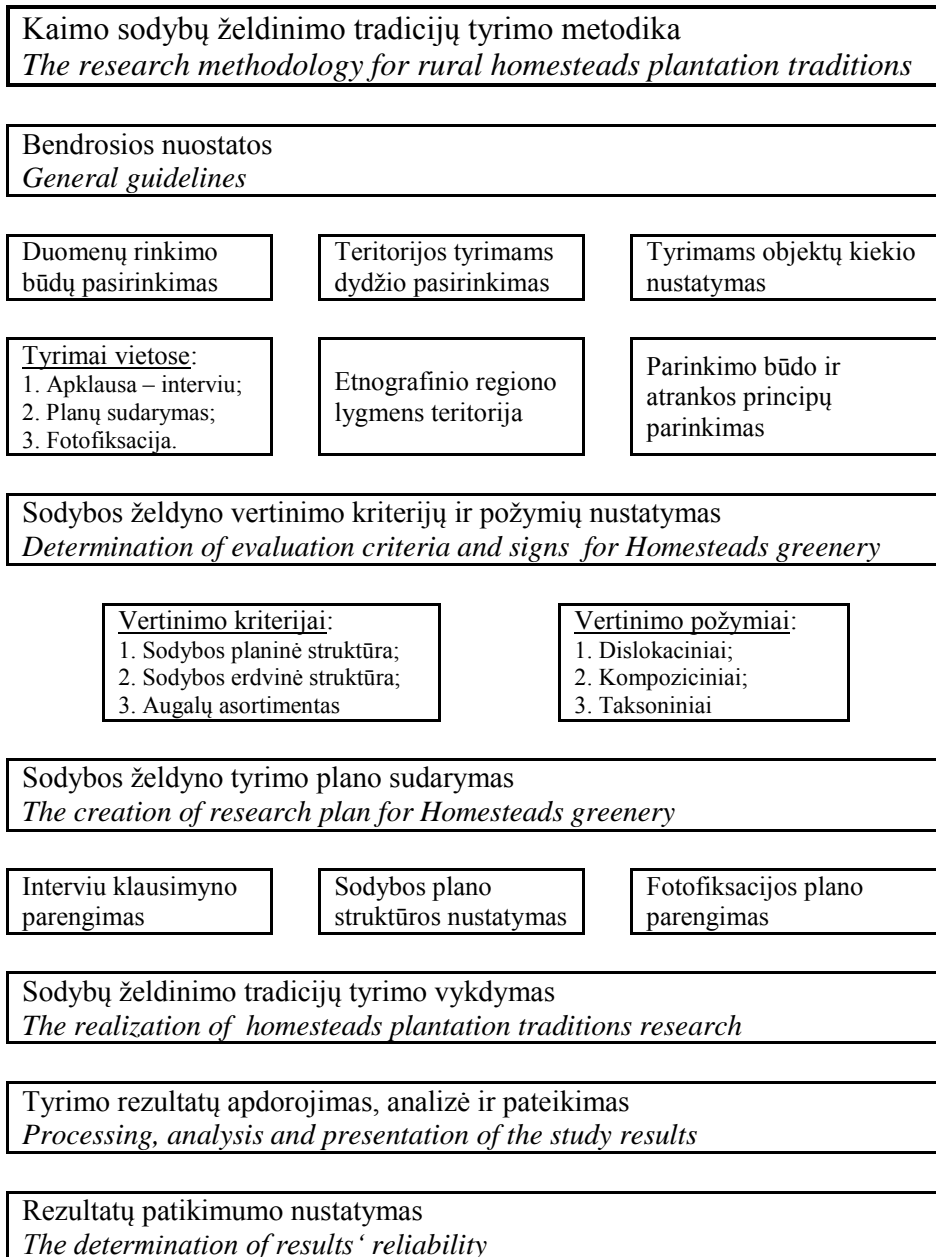
Bendrosios nuostatos. Kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo procesas yra gana sudėtingas, todėl pasirengimas tyrimams turi būti kruopščiai suplanuotas. Didele dalimi etnoretrospektyvinio pobūdžio tyrimuose duomenų rinkimo rezultatų patikimumas priklauso nuo metodologiškai pagrįsto tyrimo proceso suplanavimo, tinkamai pasirinkto duomenų rinkimo būdo, kruopštaus bei kokybiško tyrimų atlikimo. Ne mažiau svarbu yra ir tinkamas kokybiniais tyrimams apibrėžtos teritorijos pasirinkimas bei sodybų želdinimo tyrimams atrankos principų nustatymas. Kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodikos struktūra ir jos sudėtinųjų dalių tarpusavio ryšiai parodyti pirmame paveiksle.

Duomenų rinkimo būdo pasirinkimas. Mokslinio tyrimo metodo pasirinkimas dažniausiai priklauso nuo paties tiriamo objekto ir jo ypatybių. Mokslinėje literatūroje dauguma autorių kokybiniuose tyrimuose nurodo šiuos duomenų rinkimo metodus: 1) tikros situacijos stebėjimas (tyrimai vietose), 2) įvairių dokumentų ir užrašų analizė bei 3) interviu arba pokalbį (Smith, Glass, 1987; Thomas, Nelson, 1990; Krathwohl, 1993). Naudojant tyrimuose ir kiekybinius, ir kokybinius duomenų rinkimo metodus, jie vieni kitus papildo. J. Mason (1996) teigimu, integruojant minėtus metodus, reikia atsižvelgti į šiuos aspektus: 1) kokybiniais metodais siekiama problemos gilumo, o kiekybiniais – problemos platumo; 2) siektinas vienu ir kitų metodų suderinamumas; 3) kokybiniai ir kiekybiniai duomenys reikalauja skirtingos analizės ir apibendrinimų.

Kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimams atlikti tinkamiausias yra *tyrimų vietose* metodas, nes tyrimo objektas yra *sodybų želdinimo tradicijos*, kurių, be sodybos želdyno vertinimo kriterijų ir požymių nustatymo, tiriamų sodybų planų sudarymo, aplinkos fotografavimo ir sodybų savininkų apklausos, negalima būtų nustatyti ir įvertinti. Šis tyrimo metodas leidžia ne tik iširti objektą jo paties natūralioje aplinkoje, bet ir apklausti joje gyvenančius šeimos narius apie puoselėjamas etnokultūrinės tradicijas. Remiantis iš anksto paruoštu klausimynu, duomenų rinkėjas pokalbio metu gali padėti respondentui prisiminti pagoniškosios kultūros papročius, tradicijas, apeigas, palaikyti pokalbį reikiama linkme ir operatyviai atlikti standartizuotą apklausą. Šiuo atveju apklausėjo ir respondento dialogas būtinas tam, kad kuo daugiau būtų surinkta išsamesnių ir patikimesnių duomenų apie sodybų želdinimą, kaip apie gyvąją tradiciją (Ashworth, Howard, 2008).

Teritorijos tyrimams dydžio nustatymas. Planuojant atlikti eksperimentinį kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimą, būtina nustatyti apibrėžtos teritorijos ribas. Numatyta pasirinkti etnografinio regiono lygmens teritoriją remiantis Etninės kultūros globos tarybos patvirtintu Lietuvos etnografinių regionų žemėlapiu.

Tyrimams reikalingo sodybų kiekio nustatymas. Siekiant atlikti statistikai reikšmingas ir reprezentatyvias išvadas, planuojant kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimą svarbu nustatyti reikalingą minimalų sodybų skaičių tam, kad gauti rezultatai atspindėtų pasirinktoje teritorijoje esamų tam tikro laikmečio sodybų želdinimo charakteristikas, iš kurių galima būtų spręsti apie sodybų želdinimo tradicijas, jų išskirtinumą ir praktinį panaudojimą. Jeigu sodybų skaičius parinktas tinkamai, tyrimo rezultatus galima taikyti visai parinktai teritorijai.

1 pav. Kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodikos struktūra
Figure 1. The structure of research methodology for rural homesteads plantation traditions

Nustačius tyrimams atlikti būtiną sodybų skaičių, reikia numatyti ir jų parinkimo būdą. Šiuo atveju populiacijos elementu laikytina valstiečio sodyba, o tyrimo objektu – valstiečių sodybų želdinimo tradicijos, kurios priskiriamos kokybiniais tyrimams, todėl tyrimams atlikti iš

netikimybinės grupės parinkimo būdų rekomenduojama pasirinkti tikslinį grupės formavimo metodą. Į tyrimams formuojamą grupę turėtų būti įtraukiamos sodybos, turinčios tipiškiausius tiriamuosius požymius ir atrinktos vadovaujantis sodybų tyrimams atrankos principais.

Sodybų tyrimams atrankos principai. Rengiant kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodiką, viena sunkiausių problemų iškilo dėl sodybų tyrimams pasirinkimo: kaip iš daugelio sodybų, esančių nustatytoje teritorijoje, pasirinkti tinkamiausias tyrimams. Remiantis mokslinės literatūros analize nustatyta, kad valstiečių sodybos skirstomos į kupetines, gatvines valakines, vienkiemines ir gatvines kolūkinės (Butkevičius, 1971). J. Bučas (1988, 2001, 2005), tyrinėdamas Lietuvos kaimiškojo kraštovaizdžio permainas ir savastis, nustatė šiuos kaimiškojo kraštovaizdžio istorinius tipus: 1) ikivalakinis (iki 1557 m.), valkinis (1557 – 1820 m.), vienkieminis (1820 – 1940 m.) ir kolūkinis (1950 – 1990 m.). Kaip matome atitinkamu kaimiškojo kraštovaizdžio istorinio periodo metu kūrėsi atitinkamo tipo gyvenvietės su joms būdingo tipo sodybomis.

Valstiečiai nuo seniausių laikų savo nuožiūra ir jėgomis statėsi pastatus, savaip kūrė sodybas ir jas tvarkė. Nuo 1930 m. šį procesą reguliuoti perėmė tarpukario vyriausybė. Statybos komisijos parinkdavo sodyboms vietą, rekomenduodavo tipinius pastatų ir sodybų planų projektus. Taigi iki 1930 m. Lietuvos kaime vyko savaiminis sodybų kūrimasis, po 1930 m. - planingų sodybų kūrimasis. Todėl Lietuvos kaimo sodybas siūloma skirstyti atsižvelgiant į pastatų statybos kategoriją ir kaimiškojo kraštovaizdžio istorinį tipą: *a* – savaimingos statybos sodybas: 1) ikivalakinis periodas – kupetinės sodybos, 2) valkinis periodas – valakinės sodybos, 3) vienkieminis periodas – senosios vienkieminės sodybos, įkurtos iki 1930 m. ir *b* – planingos statybos sodybas: 1) vienkieminis periodas – vienkieminės sodybos, įkurtos nuo 1930 iki 1940 m. ir 2) kolūkinis periodas – kolūkinės sodybos (2 pav.).

2 pav.

Sodybų kategorijos pastatų statybos atžvilgiu <i>Categories of farmsteads regarding construction of buildings</i>	Kaimo kraštovaizdžio istoriniai periodai <i>Historical periods of rural landscape</i>	Kaimo sodybų tipai <i>Types of Rural homesteads</i>
Savaimingos statybos sodybos <i>Self-determined construction homesteads</i>	Ikivalakinis (iki 1557 m.)	Kupetinių gyvenviečių sodybos
	Valakinis (nuo 1557 iki 1820m.)	Valakinių kaimų sodybos
	Vienkieminis (nuo 1820 iki 1940m.)	Senosios vienkieminės sodybos, įkurtos iki 1930 m.
Planingos statybos sodybos <i>Planned construction homesteads</i>		Vienkieminės sodybos, įkurtos nuo 1930 iki 1940 m.
	Kolūkinis (nuo 1950 iki 1990 m.)	Kolūkinio kaimo gyvenviečių sodybos
	Laisvos rinkos (po 1990 m.)	Vienkieminės sodybos

Lietuvos kaimo sodybų skirstymas į tipus pastatų statybos ir kaimo kraštovaizdžio istorinių periodų atžvilgiu

Fig. 2 The classification of Lithuanian rural homesteads regarding construction of buildings and Historical periods of rural landscape.

Taigi kaimo sodybas jų želdinimo tradicijų tyrimams atrinkti rekomenduojama remiantis šiais pagrindiniais atrankos principais: 1) regioniško – atsižvelgiant į etnografinį regioną; 2) kompleksiškumo – pagrindinių pastatų sodyboje turi būti ne mažiau kaip trys, pageidautina – keturi: gyvenamasis namas, klėtis, tvartas, kluonas ir/ar daržinė; 3) istorinio tipiško – kuriam kaimo kraštovaizdžio istoriniam tipui - ikivalakiniam, valakiniam, vienkieminiam ar kolūkiniam priskiriama sodyba; 4) gyvenvietės tipiško – kuriam kaimo gyvenviečių tipui – kupetinio, gatvinio rėžinio, vienkieminio ar kolūkinio, priskiriama sodyba; 5) vietovės būdingumo – atrinkta

tyrimams sodyba savo struktūra, dydžiu ir želdinimu turėtų būti būdinga toms apylinkėms; 6) informatyvumo – informacijos apie tiriamą sodybą gavimo ir interviu pravedimo galimybė.

Žvalgomojo tyrimo planavimas. Planuojant sudėtingus tyrimus, nes sodybų želdinimo tradicijų tyrimai priskiriami prie sudėtingų, mokslininkai pataria atlikti žvalgomąjį tyrimą, kuris vertinamas gana palankiai: 1) patikrinamas klausimynas, kuris po to koreguojamas; 2) padeda nustatyti imties tūrį; 3) remiantis jo duomenimis, galima patikrinti metodo validumą ir patikimumą; 4) padidina tyrimo duomenų objektyvumą ir 5) pagerina gautų tyrimo rezultatų patikimumą (Kardelis, 2007).

Tyrimo organizavimo būdo pasirinkimas. K. Kardelis (2007) pastebi, kad siekiant išsamiai suvokti tiriamąjį reiškinį (šiuo atveju - sodybų želdinimo tradicijas), pravartu tyrimo metu taikyti trianguliacijos principą, t. y., naudoti ne vieną, bet kelis tyrimo metodus vienu metu. Tiksluose moksluose dažnai pakanka vieno metodo, tačiau tiriant žmogaus elgseną ir jo aplinką, visada geriau pasikliauti informacija, gauta keliais metodais, nes vienas tyrimo metodas fiksuoja vienus reiškinio požymius, kitas – kitus, todėl ne visada galima pasikliauti vieno metodo surinktais duomenimis. Be to, taikant trianguliacijos principą, daug didesnė tikimybė, kad surinkti duomenys bus objektyvesni. Panašus efektas gaunamas derinant jau aptartus kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus viename tyrime, kada greta kiekybinės tiriamojo reiškinio analizės papildomai analizuojami ir kokybinio tyrimo duomenys, tuomet gaunami patikimesi ir objektyvesni rezultatai (Merkys, 2000). Trianguliacijos tyrimo organizavimo būdas leidžia kartu derinti kiekybinius ir kokybinius tyrimo bei gautų duomenų analizės metodus, todėl, po atlikto žvalgomojo tyrimo, nuspręsta pasirinkti šį tyrimo organizavimo būdą.

Sodybos želdyno vertinimo kriterijų ir požymių nustatymas. Rengiantis atlikti kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimus vietose, būtina nustatyti sodybų želdyno vertinimo kriterijus ir požymius, pagal kuriuos bus vertinama kiekviena tyrimams atrinkta sodyba. Šiam tikslui buvo pasinaudota Šiaulių Aušros, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejuose bei Lietuvos istorijos instituto archyvuose peržiūrėta etnografinė medžiaga, I. Butkevičiaus (1970, 1971, 1981) ir K. Šešelgio (1974, 1998, 1980) profesionaliai vykdyta etnografinių gyvenviečių ir sodybų tyrimų praktika bei autoriaus atlikto kaimo sodybų želdinimo tradicijų žvalgomojo tyrimo patirtimi. Taigi siūloma nustatyti unifikuotus sodybų planinės – erdvinės struktūros ir jos želdyno elementų vertinimo kriterijus ir požymius, taikytinus visų Lietuvos etnografinių regionų ir laikmečių sodyboms tirti, tinkančius gautų duomenų teoriniam statistiniam apdorojimui bei gautiems tyrimo rezultatams tarpusavyje palyginti.

Tyrimo metodų parinkimas ir struktūros nustatymas. Sodybų želdinimo tradicijų tyrimo organizavimo būdu pasirinkus trianguliaciją, reikia apsispręsti dėl tyrimo metodų ir struktūros. Mokslininkai rekomenduoja taikyti teoriškai ir praktiškai išbandytus bei patikrintus tyrimo metodus, negu neteisingai parinkti metodiką, kurios tyrimo rezultatai dėl neadekvatumo, gali būti nepatikimi. Jau žinome, kad trianguliacijos principas vieno tyrimo metu leidžia naudoti kelis tyrimo metodus. Siekiant užsibrėžto tikslo nuosekliai įgyvendinimo, sodybų želdinimo tradicijoms tirti siūlomas apklausos (interviu), planų sudarymo ir fotofiksacijos tyrimo metodų derinys. Trianguliacijos tyrimo organizavimo būdu atliekamo tyrimo proceso struktūrą turėtų sudaryti: 1) tyrėjo interviu su sodybos atstovu, 2) sodybos situacijos plano sudarymas, 3) sodybos supančio kraštovaizdžio, jos pačios silueto ir struktūrinių elementų fotografavimas; 4) surinktų duomenų apdorojimas ir jų kiekybinė bei kokybinė analizė; 5) apibendrinimas ir išvadų formulavimas. Trianguliacijos principo panaudojimo privalumai leidžia jį taikyti tuomet, kai siekiama iširti sudėtingesnę reiškinį ir apie jį norima susidaryti kuo nuodugnesnę vaizdą. Visa trianguliacijos tyrimo organizavimo būdo panaudojimo procedūra turi būti išanksto gerai apgalvota ir suplanuota tam, kad tyrimai vyktų sklandžiai ir skirtingais tyrimų metodais gautus duomenis galima būtų palyginti arba vienus kitais papildyti, atlikti skirtingais metodais gautų rezultatų apibendrinimus ir pateikti logiškas išvadas.

Interviu klausimyno parengimas. Interviu moksliniuose tyrimuose apibrėžiamas kaip tyrėjo inicijuotas dvejų asmenų pokalbis. Interviu, kaip atskiras tyrimo metodas, gali būti skirstomas į

daugelį variantų, pradedant nuo standartizuotų iki neformalių, kur klausimų seka ir jų formalizavimas visiškai laisvi, o gauti duomenys papildo kitais tyrimo metodais gautus duomenis (Kardelis, 2007). Be to, šis tyrimo metodas gali būti panaudotas kartu su kitais metodais. Interviu metu gauta informacija būna objektyvesnė, jeigu tyrėjas yra pakankamai kvalifikuotas, o respondentas – nuoširdus ir nusiteikęs atsakyti į jam pateikiamus klausimus, todėl yra didesnė tikimybė gauti patikimus duomenis.

Interviu, kaip ir kitiems tyrimo metodams, būdingi panašūs procedūriniai klausimai: pirma apgalvojamas tyrimo tikslas, iš kurio aiškėja informacijos turinys bei suformuojamos klausimų grupės. Siūloma tokia interviu klausimyno struktūra: 1) sodybos metrika ir istorija, 2) komentarai apie sodybos struktūros ir jos elementų kompozicinius aspektus nustatyta sodybos želdyno vertinimo kriterijų ir požymių eiliškumo tvarka, 3) pasakojimai apie papročius, tradicijas ir apeigas medžio kultūros kontekste (3 pav.).

Struktūra <i>Structure</i>	Klausimų pobūdis <i>Classification of questions</i>
Įvadas <i>Introduction</i>	Informacija apie objektą: 1. Objekto metrika; 2. Objekto istorija
Pagrindinė dalis <i>The main content</i>	I skyrius <i>Chapter I</i>
	II skyrius <i>Chapter II</i>
Baigiamoji dalis <i>Finishing part</i>	Dalyviai: Respondentas; Apklausėjas; Apklauso data

3 pav. Interviu klausimyno struktūra

Figure 3. Structure of interview questionnaire

Pirmųjų dviejų klausimų grupių turinys nekelia abejonių, tačiau klausimai pagoniškosios dvasinės kultūros tema sudaro tam tikrų problemų. Atliekant žvalgomąjį tyrimą vietose, susidurta su keliomis problemomis: 1) respondentai dažniausiai nesupranta kas tai yra pagoniškoji dvasinė kultūra, 2) kaip ji reiškiasi (atsispindi) sodybų želdinime ir 3) iš bendro tradicijų konteksto sunkiai išskiria papročius, tradicijas ir apeigas, susijusias su augalais, t. y. medžio kultūrą ir jos elementus. Pirmoji problema greitai išsprendavo paaiškinus, kad sovietmečiu pagoniškoji dvasinė kultūra buvo traktuojama kaip tamsių žmonių prietarai ir vadinama atgyvena. Kitos problemos išsprendavo respondentui pateikus konkrečius klausimus, priminimus ir pan. Remiantis šiais teiginiais ir atlikta valstiečių dvasinės kultūros, ūkinės veiklos, gamtos ir gyvenamosios aplinkos sąsajų analize, galima teigti, kad nuo seno Lietuvos valstiečiui gamta teikė ne tik įvairias materialines gėrybes, bet ir dvasinį peną, pasireiškusį medžio kultūros forma, liaudies mene

atsispindėjusį simbolių pavidalu, o valstiečio sodyboje – augalų panaudojimo apeigose, sodinimo ir grupavimo tradicijose. Siekiant nustatyti dar išlikusias pagoniškosios dvasinės kultūros tradicijas, papročius ir apeigas, klausimyne siūloma pateikti etnokultūrinių klausimų grupę, kurią sudarytų šie pogrupiai: 1) Liaudies mitologija, kosmologija ir tautosaka; 2) Medžio sakralumas žmogaus gyvenimo ciklo apeigose; 3) Medis valstiečių kalendorinio ciklo apeigose; 4) Medis – kaip vėlių buveinė; 5) Medžio ir kitų augalų magiškumo apraiškos. Interviu klausimyno struktūra ir klausimų pobūdis pateiktas trečiame paveiksle.

Tokią sprendimą paskatino atlikto kaimo sodybų želdinimo tradicijų žvalgomojo tyrimo vietose patirtis. Žvalgomasis tyrimas taip pat parodė, kad interviu turi būti vykdomas visą tyrimo laikotarpį, nes dažnai prireikia komentaro bei patikslinimo vienai ar kitai situacijai. Interviu gali būti papildytas ir po tyrimo užbaigimo. Tyrėjas, kalbėdamas su respondentu, pokalbio eigą turi kreipti reikiama linkme, tik tuomet apklausa vyksta sklandžiai, turiningai ir sugaištama žymiai mažiau laiko.

Pastebėta, kad maža dalis respondentų beatsimena pasakojimus, papročius ir žmogaus dvasines sąsajas su augalais bei geba paaiškinti ir pakomentuoti savo sodybos želdinimo tradicijas. Dėl to buvo kilusi mintis atsisakyti pagoniškosios dvasinės kultūros temos, tačiau palikta kaip galimybė, nors ir mažesnei respondentų daliai, pateikti duomenis apie pagoniškosios dvasinės kultūros apraiškas sodybų želdinimo tradicijose. Respondentų apklausai siūloma pasirinkti kryptingo tipo neformalaus interviu apklausos būdą, kai tyrėjas ypatingą dėmesį kreipia į subjektyvius respondento atsakymus į jam žinomą situaciją.

Sodybos struktūros plano sudarymas. Analizuojant šalies muziejuose ir Lietuvos istorijos instituto Etnologijos skyriaus archyvuose surinktą medžiagą apie sodybų želdinimą, pastebėta pagrindinė problema – sudarant sodybų planus, retai kada buvo žymimi augalai, todėl, tyrinėjant sodybų želdinimą, sodybų planai be pažymėtų ir įvardytų augalų yra neinformatyvūs, taip pat, kaip ir sodybų fotografinės nuotraukos be sodybos želdinimo plano. Todėl, atliekant kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimus vietose, būtina sudaryti sodybų planus, kuriuose reikia pažymėti ne tik pastatus, mažąją architektūrą, vandens telkinius, bet ir sodus, daržus, apsauginius, dekoratyvius augalus ir jų derinius, juos įvardijant ir nurodant kiekius. Kaimo sodybų želdinimo tradicijų žvalgomojo tyrimo metu sodybų želdinimo planai buvo sudaromi M1:100, M1:200 ir M1:500 masteliu. Patogiausiai buvo naudotis M1:500 masteliu A4, didesnių sodybų – A3 formato lape, kuriame nurodytas mastelis, jos pastatų, mažosios architektūros, kitų sodybos elementų eksplikacija, sutartiniai ženklai, augalų asortimento lentelė su medžių ir krūmų pavadinimais bei kiekiais, šiaurės kryptis. Gėlių darželių (dekoratyvinių sodų) planams sudaryti tinkamesnis M1:100 mastelis, kuriame nurodyti sutartiniai ženklai, gėlių bei dekoratyvinių krūmų pavadinimai, gėlių ploteliai nuspalvinti žiedų spalva. Sodybų planai braižyti ir visi juose užrašai daryti ranka. Ant sodybos ir gėlių darželio planų ranka buvo privalu užrašyta metrika: 1) rajono ir kaimo gyvenvietės pavadinimas; 2) sodybos savininkų vardai ir pavardės; 3) pasakotojų vardai, pavardės ir amžius, metai apie kuriuos kalba (1920, 1930, 1939, 1941, 1950 ir pan.); 4) sodybos įkūrėjo vardas ir pavardė, sodybos įkūrimo metai; 5) apklausėjo vardas, pavardė ir data. Sodybų želdinimo ir gėlių darželių planuose tiek pastatų, tiek augalų ir kitų sodybos elementų išdėstymo situacija buvo žymima tokia, kokia buvo susiklosčiusi įkūrus sodybą ir išsilaikiusi iki kolūkinio periodo. Parengtas sodybos planinės – erdvinės struktūros planas buvo komentuojamas raštu nustatyta sodybos želdymo vertinimo kriterijų ir požymių eiliškumo tvarka. Taigi kiekvienos tiriamos sodybos planinei - erdvinei struktūrai ir apželdinimui fiksuoti rekomenduojama sudaryti jos planą, kurio duomenys surašyti į unifikuotą sodybų planinių – erdvinė struktūrų ir jų želdymo elementų įvertinimo pagal nustatytus vertinimo kriterijus ir požymius lentelę bei aiškinamąjį raštą.

Fotofiksacija. Sodybos elementų, jos planinės - erdvinės struktūros, silueto ir ryšio su supama aplinka iliustravimui siūloma taikyti fotofiksacija: sodyba kraštovaizdyje, sodybos charakteringiausias siluetas, įvažiavimas į sodybą, sodyba iš kitų pusių, pastatų su želdiniais nuotraukos, gėlynai, sodas, daržas, vandens telkinys, mažoji architektūra. Sodybos želdymo vizualizavimas padeda geriau suvokti sodybos želdymo planinę – erdvinę struktūrą, tarpelementinius

ir kompozicinius ryšius, spalvinius niuansus, leidžia sugretinti keletą sodybos vaizdų vienu metu, palengvina komentavimą nesant sodyboje ir fiksuoja esamą sodybos būklę.

Surinktų duomenų apdorojimas ir jų analizė. Kiekybinei analizei būdingas duomenų, gautų nustatytoje populiacijoje atstovaujančioje žmonių grupėje, apibendrinimas, o kokybinėje analizėje duomenys yra laikomi visuma, kuri suteikia informacijos apie nustatyto loginio vieneto struktūrą (Alasuutari, 1995; Kardelis, 2007). Kokybinėje analizėje statistinis duomenų apdorojimas nėra priimtas, nes: 1) tam paprasčiausiai būna per mažas tiriamųjų (atvejų) skaičius, 2) neįmanoma atlikti tiek interviu (iširti tiek sodybų), kad galima būtų išskirti statistikai reikšmingus skirtumus tarp individų (sodybų), todėl gali būti vieno ar keleto atvejų tyrimas (Alasuutari, 1995; Kvale, 1996; Kardelis, 2007). Apdorojant kokybiniais tyrimais gautus duomenis: 1) koncentruojamasi ties esminiais dalykais, juos išryškinant; 2) naudojami interpretaciniai aiškinimai; 3) duomenys aprašomi žodžiais ar pateikiami vaizdais; 4) analizuojant duomenis naudojama loginė indukcija. Tačiau tam, kad sodybų želdinimo tradicijų tyrimo rezultatai būtų patikimesni ir naudotini priimant sprendimus kaimiškojo kraštovaizdžio etnokultūrinio savitumo atstatymo ir saugotinių etnografinių sodybų vertinimo bei atrankos srityje, būtina rasti tokius sodybų želdynų planinių – erdvinių struktūrų ir jų elementų vertinimo kriterijus bei požymius, kurių apdorojimui ir analizei galima būtų taikyti matematinės statistikos metodus, o gauti rezultatai būtų apibendrinami bei formuluojamos sodybų želdinimo tradicijų tyrimo išvados. Sodybos želdyno vertinimo kriterijais laikytini sodybos ir jos želdyno struktūriniai elementai, o požymiais – struktūrinių elementų ypatumai. Respondentų (sodybų savininkų) apklausos (interviu) pagoniškosios dvasinės kultūros tema gautus duomenis, dėl jų nereprezentatyvumo, apdoroti statistiniu būdu nerekomenduojama.

Gautų rezultatų patikimumo nustatymas. Nors kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimas yra etnoretrospektyvinio pobūdžio ir priskiriamas prie kokybinių tyrimų, tačiau gautų rezultatų patikimumo nustatymo metodika mažai kuo skiriasi nuo kiekybinių tyrimų. Tyrimo rezultatų patikimumą galima nustatyti remiantis F. Schlapfer, A. Roschewitz, N. Hanley (2004) nurodytomis tyrimo rezultatų patikimumo nustatymo išorinių ir vidinių metodų grupėmis. Iš išorinių metodų siūloma taikyti alternatyvųjį metodą, tyrimo rezultatus palyginant su kitų tyrėjų gautais tyrimų rezultatais. Sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metu gautų rezultatų patikimumo nustatymo struktūra ir metodai pateikti ketvirtame paveiksle.

Vidinių patikimumo nustatymo metodų grupei priskiriami šie pagrindiniai struktūriniai kriterijai: 1) duomenų rinkimo būdo pasirinkimas, 2) teritorijos tyrimams pasirinkimas ir jos dydžio nustatymas, 3) tinkamo tyrimams sodybų kiekio pasirinkimas, 4) sodybų tyrimams atrankos principų pašymas, 5) sodybos želdyno vertinimo kriterijų ir požymių nustatymas ir jų galimybė apdoroti statistiniu būdu, 6) sodybos planinės – erdvinės struktūros plano kokybiškas parengimas, 7) gautų tyrimo rezultatų tinkamų apdorojimo būdų pasirinkimas.

Kartais mokslinėje literatūroje (Smith, Glass, 1987) kokybiniai tyrimai kritikuojami dėl patikimumo, vertingumo ir kontrolės trūkumo, tačiau socialiniai individo veiksmai priklauso nuo aplinkos, kurioje jis gyvena. Todėl manoma, kad negalima suprasti individo elgesio ir veiklos, atsietos nuo jo gyvenamosios aplinkos, nes daug laiko reikia praleisti su individu jo aplinkoje (tiriamoje sodyboje) tam, kad galima būtų suvokti individo ir aplinkos sąveiką bei ją logiškai interpretuoti.

Rezultatų netikslumus lemiantys veiksniai <i>Determinants of results inaccuracies</i>	Metodologinės klaidos <i>Methodological errors</i>	Tyrėjo klaidos <i>Investigator errors</i>
	Netinkamas duomenų rinkimo būdo pasirinkimas	Nekokybiškas sodybų planinės – erdvinės struktūros planų parengimas
Netinkamas teritorijos tyrimams pasirinkimas ir dydžio nustatymas	Tyrėjo neutralumo nepaisymas respondentų atžvilgiu	
Netinkamas tyrimams sodybų kiekio pasirinkimas	Tyrėjo neobjektyvumas	
Sodybų tyrimams atrankos principų nepaisymas	Tyrėjo neprofesionalumas	

		Netinkamas želdyno vertinimo kriterijų ir požymių parinkimas	Netinkamas gautų tyrimo rezultatų apdorojimo būdų pasirinkimas
Patikimumo nustatymo metodai <i>Detection methods of reliability</i>		Išoriniai metodai <i>External methods</i>	Vidiniai metodai <i>Internal methods</i>
		<u>Alternatyvūs</u> : tyrimo rezultatų lyginimas su kito tyrimo metu taikomo alternatyvaus metodo gautais rezultatais ar kitais išoriniais duomenimis	<u>Metodologinis</u> : tyrimo metodikos atitikimas moksliniams darbams taikomoms metodologinėms nuostatomis ir rekomendacijoms
		Ekspertų vertinimas	Tyrimo vykdymo kokybiškumas

4 pav. Pagrindiniai kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo rezultatų netikslumus lemiantys veiksniai ir rezultatų patikimumo nustatymo metodai

Fig. 4 The basic determinants of farmland greening tradition's research results' inaccuracies and methods for determining the reliability of the results

Išvados

1. Tiriant sodybų želdinimą, tyrimo objektas yra sodybų želdinimo tradicijos, todėl sodybų želdinimo tyrimams atlikti rekomenduojamas tyrimo vietose duomenų rinkimo būdas, leidžiantis ištirti objektą natūralioje aplinkoje, apklausti sodybos gyventojus, sužinoti sodybos istorinius duomenis, išklausti komentarus apie želdinimo kompozicinius sprendimus bei puoselėjamas etnokultūrinės tradicijas.

2. Taikant kaimo sodybų želdinimo tradicijų tyrimo metodiką, rekomenduojama pasirinkti Lietuvos etnografinio regiono lygmens teritoriją, tyrimams atlikti iš netikimybinės grupės parinkimo būdų taikyti tikslinį grupės formavimo metodą, o formuojant tiriamų sodybų grupę, vadovautis regioniško, kompleksiško, istorinio periodiškumo, tipiškumo, būdingumo ir informatyvumo atrankos principais.

3. Siekiant išsamiai ištirti ir suvokti sodybų želdinimo tradicijas, rekomenduojama taikyti trianguliacijos tyrimo organizavimo būdą, tarpusavyje derinant kryptingo tipo neformalųjį interviu, sodybos želdinimo situacijos plano sudarymo ir fotofiksacijos tyrimo metodus.

4. Duomenų analizavimui rekomenduojama naudoti loginę indukciją, tačiau tam, kad tyrimo rezultatai būtų patikimesi, atsižvelgiant į situaciją, dalį duomenų siūloma parengti taip, kad atsirastų galimybė panaudoti matematinės statistikos metodus bei taikyti ir kokybinę, ir kiekybinę duomenų analizę. Dėl etnokultūrinių duomenų rinkimo specifikos pagoniškosios dvasinės kultūros srityje, interviu metu surinktiems duomenims apdoroti nerekomenduojami statistiniai metodai.

5. Sodybų želdinimo tradicijų tyrimo duomenų ir rezultatų objektyvumą, tikslumą ir patikimumą lemia ne tik tyrimo proceso organizavimo būdo ir tyrimo metodų parinkimo bei tyrimo struktūros nustatymo technologiniai ir metodologiniai reikalavimai, bet ir tyrimo aplinka, tyrėjo profesionalus pasirengimas bei respondentų nuoširdumas, geranoriškumas, sąžiningumas ir atsakingumas. Sodybų želdinimo tradicijų tyrimo duomenų ir tyrimo rezultatų didesnių netikslumų galima būtų išvengti laikantis moksliniams tyrimams taikomų bendrųjų nuostatų ir šiam tyrimui parengtos tyrimo metodikos vykdymo bei gautų duomenų apdorojimo metodologinių reikalavimų, o atliktų tyrimų atitikimas jiems rodytų gautų rezultatų patikimumą.

Literatūra

1. Ashworth G., Howard P. 2008. Europos paveldas. Planavimas ir valdymas. Versus aureus, Vilnius.
2. Alasuutari P. 1995. Research Culture. Qualitative Method and Cultural Studies. USA: Sage Publications.
3. Bučas J. 2001. Kraštovarkos pagrindai. Technologija, Kaunas.
4. Bučas J. 1988. Lietuvos kaimo kraštovaizdžio raida ir istorinės vertybės. Vilnius.
5. Bučas J. 2005. Lietuvos kraštovaizdžio vizijos koncepcija. Konferencijos "Lietuvos kraštovaizdžio vizija" pranešimų medžiaga, Technologija, Kaunas.

6. Butkevičius I. 1970. Panemunių kaimai ir sodybos. Panemunių dzūkai. Vilnius.
7. Butkevičius I. Lietuvos valstiečių gyvenvietės ir sodybos. Vilnius, 1971:34 - 36.
8. Butkevičius I. 1981. Kulikauskienė, V., Miliuvienė, M., Vyšniauskaitė, A. Iš lietuvių kultūros istorijos. Šiuolaikinis Suvalkijos kaimas. Vilnius.
9. Cohen, L., Manion, L. 1989. Research Methods in Education. New York.
10. EKK. 2000. Europos kraštovaizdžio konvencija. Florencija.
11. Gall, M.; Borg, W.; Gall, J. 1996. Education Research. An Introduction. New York.
12. Harris M. 1998. Kultūrinė antropologija. Kaunas.
13. Kardelis K. 2007. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai.
14. Krathwohl D. 1993. Methods of Educational and Social Science Research: An Integrated Approach. New York.
15. Kvale S. 1996. Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing. New York.
16. Mason J. 1996. Qualitative Researching. London.
17. Merkys D. 2000. Psichologija. Vilnius.
18. Misius R. 2008. Kaimo gyvenviečių sodybų želdinimo tyrimo problema // Respublikinė mokslinė konferencija „Dekoratyviųjų ir sodo augalų sortimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas“. Mokslinių straipsnių rinkinys. Mastaičiai, 2008 m. vasario 27 d. P. 44 – 47.
19. Misius R. 2012. Želdinimo tradicijos Lietuvos valstiečių vienkieminėse sodybose: veiklos paveldas menotyriniu aspektu. Daktaro disertacija. Kaunas. P. 142 – 143.
20. Misius R. 2014. Sodybos želdyno, kaip žaliajo etninės kultūros paveldo, identifikavimas. Konferencijos „Dekoratyviųjų ir sodo augalų, sodtimento, technologijų ir aplinkos optimizavimas“. Mokslo darbai 2014 5 (10). Kaunas. P. 132-139.
21. RDAP. 1996. Rio de Žaneiro deklaracija dėl aplinkos ir plėtros. Vilnius.
22. Schlapfer F., Roschewich A., Hanley N. 2004. Validation of state preferences for public goods: a comparison of contingent valuation survey response and voting behaviour. Ecological Economics 51. P. 10 – 15.
23. Smith, M.; Glass, G. 1987. Research and Evaluation in Education and the Social Sciences. New Jersey.
24. Šešelgis K., Urbelis M. 1980. Padriki kaimai Lietuvos TSR Nacionaliniame parke. II d. Vilnius.
25. Šešelgis, K. 1974. Lietuvių liaudies architektūros paminklai I T. Zervynų kaimas. Vilnius.
26. Šešelgis, K. 1998. Lietuvių liaudies architektūros paminklai V T. Gatviniai ir vienkieminiai Aukštaitijos kaimai. Vilnius.
27. Thomas J., Nelson J. 1990. Research Methods in Physical Activity. USA: Versa Press.

THE METHODOLOGICAL RESEARCH BASIS OF ARTIFICIAL PLANTING TRADITIONS IN LITHUANIAN FARMER HOMESTEADS

Romualdas Misius

*Kauno kolegija/University of Applied Sciences, Technology and Landscaping faculty
Pramonės prospektas 22, 00000 Kaunas, el. paštas: romas.misius@gmail.com*

Peer reviewer: doc. dr. Laimutis Januškevičius, Kauno kolegija / University of Applied Sciences

Summary

The current Lithuanian countryside formed the kolkhozes land use and global land reclamation. Industrialization of agricultural production, the total reorganization of the system of settlements in rural areas, new housing construction of collective farms, land reclamation and destruction of granges system greatly reduced the viability of the rural landscape and the historical continuity conditions, accelerated land management traditions, local and national identity loss, significantly reduced the protection of traditional settlements and plantations of spatial sub-system components which support the uniqueness of rural landscape continuity, stability ecological balance and historically formed agrarian landscape evolution perspective. Therefore, the country's rural landscape, national and ethnic identity reconstruction in the region is very important for rural culture, to preserve its identity in Europe, the international image of Lithuania and attractiveness. From the rural landscape of great historical visual influenced not only the peasant homestead ethnic buildings, but also the unique planting. They were and continue to be the rural landscape of national and ethnic identity forming regions and reflective element.

The paper analyzes the Lithuanian rural homesteads plantation tradition Methodological bases: a research methodology for preparation of guidelines, frameworks and structures, rural settlements plantation tradition of investigative methods of organization, methods and structural aspects of the homestead landscaping criteria and attributes are discussed and processing the collected data and analysis and determining the reliability of the results obtained nuances.

Key words: Countryside landscape, the peasant farmstead, plantation tradition, research methods and techniques.